

BOSHLANG'ICH SINIF MATEMATIKA DARSLARIDA MANTIQIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH

Mirzayeva Hulkar

Termiz davlat pedagogika instituti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabasi

Ilmiy rahbar: Boynazarova Nilufar tilovmurot qizi

Termiz davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirish masalalari yoritilgan. Mantiqiy fikrlash shaxs intellektual rivojlanishining muhim tarkibiy qismi bo'lib, aynan boshlang'ich ta'lim bosqichida uning poydevori shakllanadi. Maqolada mantiqiy fikrlash tushunchasi, uning psixologik-pedagogik asoslari, matematika fanining bu jarayondagi o'rni, shuningdek, samarali metod va usullar tahlil qilinadi. Mantiqiy masalalar, didaktik o'yinlar, muammoli vaziyatlar va interfaol yondashuvlar orqali o'quvchilarning tahlil qilish, solishtirish, umumlashtirish va xulosa chiqarish ko'nikmalarini rivojlantirish yo'llari ko'rsatib beriladi.

Kalit so'zlar: mantiqiy fikrlash, boshlang'ich sinf, matematika ta'limi, tafakkur, interfaol metodlar, didaktik o'yinlar.

Аннотация

В статье рассматриваются вопросы развития логического мышления учащихся начальных классов на уроках математики. Логическое мышление является важной составляющей интеллектуального развития личности, основы которого закладываются именно в начальной школе. Раскрываются сущность понятия логического мышления, его психолого-педагогические основы и роль математики в формировании мыслительных операций. Особое внимание уделяется эффективным методам и приёмам развития логического мышления: логическим задачам, дидактическим играм, проблемным ситуациям и интерактивным технологиям обучения.

Ключевые слова: логическое мышление, начальная школа, обучение математике, мышление, интерактивные методы.

Abstract

The article deals with the issues of developing logical thinking of primary school pupils in mathematics lessons. Logical thinking is an essential component of intellectual development, the foundations of which are formed at the primary education stage. The paper analyzes the concept of logical thinking, its psychological and pedagogical bases, and the role of mathematics in developing thinking skills. Effective methods such as logical tasks, didactic games, problem-based learning and interactive approaches are considered as key tools for enhancing pupils' analytical and reasoning abilities.

Keywords: logical thinking, primary education, mathematics teaching, thinking skills, interactive methods.

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning faqatgina bilim olishigina emas, balki ularning mustaqil fikrlashi, muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qila olishi muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarda mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish kelgusidagi ta'lim jarayonining muvaffaqiyatini belgilab beradi.

Matematika fani mantiqiy fikrlashni rivojlantirishda yetakchi fanlardan biri hisoblanadi. Chunki matematik bilimlar nafaqat hisoblash ko'nikmalarini, balki tahlil qilish, solishtirish, umumlashtirish, sabab-oqibat bog'lanishlarini aniqlash kabi tafakkur amallarini rivojlantiradi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda matematik ta'lim jarayonini tashkil etish, mantiqiy topshiriqlardan unumli foydalanish, interfaol metodlarni qo'llash pedagog oldida turgan muhim vazifalardan biridir.

Asosiy qism

Mantiqiy fikrlash tushunchasining mohiyati

Mantiqiy fikrlash — bu insonning predmet va hodisalar o'rtasidagi bog'lanishlarni anglash, ularni tahlil qilish va asoslangan xulosalar chiqarish qobiliyatidir. U tafakkurning eng yuqori shakllaridan biri bo'lib, bilimlarni ongli ravishda o'zlashtirishga xizmat qiladi.

Psixologik tadqiqotlarga ko'ra, boshlang'ich maktab yoshida bolalarda konkret-amaliy tafakkur ustun bo'ladi. Shu sababli mantiqiy fikrlashni rivojlantirishda ko'rgazmalilik, amaliy faoliyat va o'yin elementlari muhim rol o'ynaydi.

Matematika fanining mantiqiy fikrlashni rivojlantirishdagi o‘rni

Matematika darslarida:

- Mantiqiy zanjirlarni tuzish;
- Qoidalarni asoslab berish;
- Masalani tahlil qilish va yechim yo‘lini topish;
- Umumlashtirish va xulosa chiqarish

Kabi faoliyatlar doimiy ravishda amalga oshiriladi. Bu esa o‘quvchilarning fikrlash faoliyatini faollashtiradi.

Matematik tushunchalar (son, amal, tenglik, tengsizlik) mantiqiy operatsiyalarni rivojlantirish uchun qulay vosita hisoblanadi.

Boshlang‘ich sinfda mantiqiy fikrlashni rivojlantirish metodlari

Mantiqiy masalalar-Mantiqiy masalalar o‘quvchini oddiy hisoblashdan tashqari, fikrlashga, taxmin qilishga, turli yechim variantlarini izlashga undaydi.

Didaktik o‘yinlar-O‘yin texnologiyalari bolalarning yosh xususiyatlariga mos bo‘lib, ularni faol ishtirokchi sifatida jalb etadi.

Muammoli vaziyatlar-O‘qituvchi tomonidan yaratilgan muammoli vaziyatlar o‘quvchini mustaqil fikrlashga va izlanishga undaydi.

Interfaol metodlar-“klaster”, “aqliy hujum”, “insert”, “venn diagrammasi” kabi metodlar mantiqiy fikrlashni rivojlantirishda samarali hisoblanadi.

Amaliy mashg‘ulotlarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirish

Amaliy mashg‘ulotlar davomida: Rasmi masalalar; Sxemalar bilan ishlash; Guruhli ishlash; Savol-javoblar. O‘quvchilarning fikrlash jarayonini yanada faollashtiradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, boshlang‘ich sinf matematika darslarida mantiqiy fikrlashni rivojlantirish o‘quvchilarning intellektual salohiyatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. To‘g‘ri tanlangan metod va vositalar orqali o‘quvchilarda mustaqil, tanqidiy va mantiqiy fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirish mumkin. Bu esa ularning keyingi ta‘lim bosqichlarida muvaffaqiyatli o‘qishiga mustahkam zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov i.a. **yuksak ma‘naviyat — yengilmas kuch.** – toshkent, 2008.

2. Abdullayeva q. **Boshlang'ich ta'lim metodikasi.** – toshkent, 2020.
3. G'ofurov a. **Matematika o'qitish metodikasi.** – toshkent, 2019.
4. Davletshin m. **Umumiy psixologiya.** – toshkent, 2018.
5. Yakimanskaya i.s. **развивающее обучение.** – москва, 2017.
6. Polya g. **How to solve it.** – princeton, 2014.
7. Oecd. **Innovative learning environments.** – paris, 2019.